

Órségi szójegyzék

A Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének munkacsoportja 1982-től élnyelvi kutatást végez az Órségben Szabó Géza tanszékvezető főiskolai tanár vezetésével. Támogatja a kutatómunkát az Órségi Baráti Kör a főiskolai szervezetén keresztül, valamint közreműködik benne a VEAB Nyelvtudományi Munkabizottsága is. A gyűjtő-, de a feldolgozó munkában is jelentős szerepet vállal a tanszék Nyelvjáráskutató Tudományos Diákköre. Szabó Géza és magam irányításával nyolc nyelvjárásgyűjtő úton jártunk az Órségben, és eddig négy gyűjtőtábort szerveztünk főiskolai hallgatóinkkal. (E munkáról l. Szabó Géza : A nyelvjárások és a köznyelv harca az Órségben. A Szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei IV (1984):49-56.)

Az így fokozatosan összeálló élnyelvi anyagot egyéb forrásokból is ki akarjuk egészíteni. E szempontból fölveltük a kapcsolatot a Savária Múzeum Néprajzi Osztályával. A szakmai és ismeretterjesztő célokat is vállaló kutatás -- többek között -- tájszótárral is kecsegtethet. Ehhez az -- elsősorban főiskolai hallgatóinkra váró -- feladathoz előzetesként állítottam össze a jelenlegi szójegyzéket. Egy része az órségi hangfelvételek készítésekor, illetőleg visszahallgatáskor született fonetikus lejegyzéseimre épül. Másik részét az Órségről 1960 után készült kéziratoss és publikációs anyagból céduláztam ki. F o r r á s a - i m a következők (zárójelben közlöm a szójegyzékben szereplő rövidítésüket):

-- Órségi felvételek (Ó. f. I) kazettás magnetofonnal, készítették : Berkovics Ildikó, 1982. VIII. 23., Szatta (1); Berkovics Ildikó--Szép Ilona, 1982. VIII. 24., Bajánsenye--Kotormány (2), Velemér (3,4), 1982. VIII. 25., Szaknyér (5); Erdélyi Erika, 1982. VIII. 23., Nagyrákos (6, 7, 8,); Erdélyi Erika--Gyetvai Zsuzsa, 1982. VIII. 25., Szaknyér (9); Gyetvai Zsuzsa, 1982.

VIII. 24., Velemér (10); Mészáros Erzsébet--Molnár Zoltán--Sebestyén Gertrúd, 1982. VIII. 23., Szalafő--Papszer (11, 12); Molnár Zoltán, 1982. VIII. 23., Szalafő--Alsószér (13); 1982. VIII. 24. Bajánsenye--Kotormány (14), Szaknyér (14, 15), 1982. VIII. 25., Farkasfa (16), Kondorfa (17); Szabó Géza, 1982. VIII. 23., Szalafő--Papszer (18, 19, 20), 1982. VIII. 24., Bajánsenye--Kotormány (21), Szaknyér (21, 22), 1982. VIII. 25., Farkasfa (23, 24), Kondorfa (25); Szép Ilona, 1982. VIII. 23., Szatta (26).

-- Őrségi felvételek, illetőleg lejegyzések (Ő. f. II), készítették: Szabó Géza, 1982. X. 1., Szatta (1, 2), 1982. XI. 5., Kistrákos (3, 4, 5); valamint Molnár Zoltán, 1982. X. 1., Szatta (6), 1982. XI. 5., Kistrákos (7), 1982. XI. 8., Ispánk (8), Őriszentpéter (9), 1982. XI. 20., Pankasz (10), Szaknyér (11). A magnetofonfelvételeket a BDTF Magyar Nyelvészeti Tanszékének az hangarchívuma őrzi, a lejegyzések tulajdonomban vannak.

-- Csaba József: Az őrségiek és a vasi szlovének népi méhészkedéséről. Vasi Honismereti Közlemények, 1982/2: 17--22. (VHK. 83/2); Csiszár Károly: Őrség. Vas Megye Tanácsának Idegenforgalmi Hivatala, (Szombathely) 1980.³ (Csiszár); Ernstné Molnár Valéria: A hangutánzó igék vizsgálata a Vas megyei Őriszentpéterben (1978.). Jelentkezünk 39--40 (1983): 44--56. (Jelentkezünk 39--40); Guttman Miklós: Hangtani jelenségek változása egy kemenesaljai és egy őrségi iskola tanulóinak nyelvhasználatában. Magyar Nyelvőr 107 (1983) 1: 90--9. (Nyr. 107); Katona Imre: Néprajzi útikalauz II. A nyugati végeken (Vasi és zalai népcsoportok). Forrás XI (1979)2: 90--6. (Forrás XI,2); Laky Marietta: Az Őrség és Hegyhát népi építésze. Kézirat, 1968. 32 l., SM: Nk--646. (Laky); Paládi-Kovács Attila: Szülés, szülés. Magyar Nyelv LXVI (1970)1: 90--3. (MNy. LXVI); Szabó Géza: a fent elsőként i. m. (BDTF Tud. Közl. IV); Végh József: Az őrségi és hetési diftongusrendszer és a vele kapcsolatos kérdések. = Ligeti Lajos és Pais Dezső közreműködésével szerk. Benkő Loránd: Tanulmányok a magyar nyelv életrajza köréből. Akadémiai K., Bp., Nyelvtudományi Értekezések 40 (1963): 369--74. (NytudÉrt. 40); Vörös Ottó: Szókészlet régiségek vizsgálatának néhány lehetősége Vas megye földrajzi neveiben. = Dialektológiai szimpozion. Szerk. Szabó Géza és Molnár Zoltán. VEAB Értesítő 1982, II: 171--4. (VEAB Ért. 1982, II).

A szójegyzék anyagának, az alaki, jelentésbeli és valódi tájszóknak a kiválasztásában alapvetően azokat az elveket érvényesítettem, amelyekre az új magyar tájszótár épül (ÚMTsz.I: 11--2). Gyakorlati, technikai megfontolásból, valamint az egységeség, az összevethetőség szempontjára is gondolva tettem ezt, nem mondva le a tájszó tágabban való elvi értelmezésének a lehetőség-

géről (vö. Balogh Lajos: A tájszó fogalma. = Szerk. Imre Samu--Szatmári István--Szűts László: Jelentéstétan és stilsztika. Akadémiai K., Bp., NytudÉrt. 83 (1974): 70--4.; Szabó Géza: Gondolatok, megjegyzések az Új magyar tájszótár olvasása közben. Vasi Szemle XXXIV (1980)4: 548, 550; uő: Tájszótárak és nyelvjárási régió. MNy. LXXIX (1983)3: 345/. A regionális (táj-,népnyelvi) és a köznyelvi szavak elkülönítésében a Magyar értelmező kéziszótárt (az ÉKsz-t) használtam fel. Támaszkodva mindezekre, továbbá a forrásanyag kettősségéből: szó-, illetőleg szöveggyűjteményre osztlásából fakadóan nemcsak az úgynevezett szótári szókat, a lexémákat (*dödölle, gyön*), hanem a szövegben előforduló alakváltozatokat, a szövegszókat (*dödöllit, együnek, főkellék, sürven*) is kicéduláztam. Így egyaránt fölvettem azokat a toldalékolt formákat, amelyeknek a szótári (lexikai) tövében mutatkozik meg a nyelvjárásiasság (*kostáták*), illetőleg amelyekben a köznyelvi szó tájszóvá módosulása a toldalék nyelvjárásiasságából fakad (*bélit*). Szerepelnek anyagomban a köznyelvi tő és az ugyanilyen toldalék kapcsolatának az olyan megfelelői is, amelyeknek regionalitását mondat- vagy szövegfonetikai helyzetük okozza (*hattam, uvvót*). Az országosan ismert, ún. népnyelvi adatok is helyet kaptak a jegyzékben, hiszen nagy részük alakjukra nézve helyi színezetű (*tekenyü, vëlláve, véka*).

A forrásanyagban számos olyan szövegszó fordul elő, amelynek köznyelvi a töve, csupán a toldalékolásuk nyelvjárási (*járgyák, kapáve stb.*). Ezek természetesen nem kerültek be a szójegyzékbe, jóllehet értékes információt nyújthatnának a grammatikai vizsgálatokhoz. Továbbá kimaradtak -- egyelőre -- azok a tájszók is, amelyekre vonatkozóan ugyan nem fogalmazódik meg konkrét állásfoglalás az ÚMTsz. idézett részében, de következik belőle. Így hiányoznak a szóvégi *é* helyetti *i*-nek (*tévi*), a szóvégi zárt *ë*-nek (*kefë*) az esetei; a diftongusos adatok (*j^uo*); a *v* zöngésítő hatásának vagy zöngétlenedésének (*sog van, ötfen*) az előfordulásai; a toldalékoknak a köznyelvihez képest lerövidült (*köttek*), kieséses (*azér*) vagy hangbetoldásos (*lábaimak*) változatai. (Az *ikes -ik* ragnak a köznyelvitől eltérő jelenlétét vagy hiányát viszont -- lexémaformáló erejénél fogva -- adatoltam.) A nem fonéma, csak fonetikai variáns terjedelmű hangtani realizációkat (*bánt, kelis*) nem vettem figyelembe. Az 1960 előtti művekből idézett adatokat sem dolgoztam fel. A kimaradt adatok bizonyos csoportjai talán egy majdani őrési tájszótárban kaphatnak helyet.

A szócikkek megszerkesztésében a Nyugat-Dunántulhoz kötődő tájszótáraknak (Imre Samu: Felsőöri tájszótár. Akadémiai K., Bp., 1973. 14--7.; Kiss Jenő: Mihályi tájszótár. = NytudÉrt. 103 (1979): 10--1.; Markó Imre Lehel: Kiskanizsai szótár. Akadémiai

K., 1981. 10--1.), valamint Penavin Olga Szlavóniai (kórogyi) szótárának (Forum K., Újvidék, I: é. n. (1967) 9--10.) módszerére támaszkodtam. A köznyelvi(esített) címszót a nyelvjárási adat (sor), a szófaji minősítés, majd az értelmezés követi. Nem közlök példamondatot, hivatkozom viszont az adatközlőre, valamint az adat lelőhelyére. Némely szócikk végén "vesd össze" résszel szándékozom rámutatni az adatok bizonyos összefüggéseire. Ezzel egyben pótolni próbálom az igen ritka utaló szócikkek hiányát. Az egyes részek esetenkénti átfedéseit, információismétlődéseit összevonással, kihagyással visszautaló rövidítéssel igyekszem kiküszöbölni.

Címszóul a nyelvjárási adat köznyelvi vagy köznyelvisített lexémája szolgál. Ezen alapul a szócikkeknek betűrendbe sorolása is. Egyúttal a címszó közvetíti a köznyelvi és a nyelvjárási alak egybeesésekor az utóbbi formát, alaki tájszó esetében pedig az értelmezést is képviseli. Mivel adataim jelentékeny része szövegészó, a címszóban zárójelben vagy kettőspont alkalmazásával a szükséges alakváltozattá egészítem ki a köznyelvi(esített) szótári szót. Például: (bab)hüvely(e), (meg)hí(juk), koma:komáink. Megkönnyíti ez a szükséges adat gyors keresését, a bonyolult nyelvjárási hangsorok értelmezését, aztán nem kényszerülünk így hosszú jelentés megadására. Az igezőtő a jelentésbeli és valódi tájszók esetében természetesen zárójel nélkül fordul elő a címszóban (betörükösztem). A népnyelvi adatokéhoz hasonló okokból az igeneveket külön szócikkekben szerepeltetem (döntöve). Nem kétséges, hogy a címszóknak ez a sajátos megadása a szójegyzék átmeneti, műhelymunka jellegét tükrözi.

A nyelvjárási adatot a címszóval való egybeesésekor visszautalással, ellenkező esetben úgy közlöm, ahogy a forrásanyagban megtalálható (feji^{er}, ¹éppe^g), illetőleg ahogy az egyezményes magyar hangjelölés szerint lejegyeztem. Az egymás mellé kerülő adatváltozatokat betűrendjük szerint sorolom fel. Ha az adat után kérdőjel áll, arra utalok ezzel, hogy kikövetkeztetéssel jutottam a birtokába (a néprajzi cikkek ugyanis az adatokat nem föltétlenül nyelviként, hanem néprajziként közlik). Más szócikk rész kérdőjelesítése is bizonyításra várásról, valószínűsíthetőségről árulkodik.

A szófaji minősítés jelenlétét egyrészt a tájszóközlések hagyománya okolja meg, másrészt az, hogy átválthatja ez a rész nem egy esetben az értelmezés funkcióját (kü ik). Az ide tartozó és a más szócikk részben előforduló közszerővidítések a következőket tartalmazzák: ak. = adatközlő, fn = főnév, fr = állandósult szókapcsolat (frazológiai egység), hsz = határozószó, ik = igezőtő, in = igenév, ksz = kötőszó, l. = lásd, mell. = melléknév,

msz = mondatszó, ne = névelő, nm = névmás, nu = névutó, szn = számnév, ua. = ugyanaz, uo. = ugyanott, uő = ugyanő, v. = vagy, vki = valaki, vő = vesd össze.

A nyelvjárási adat értelmezése szorosan kötődik a forrásanyaghoz, a tájszó szövegkörnyezetéhez. Ez okozza némely esetben azt, hogy kissé általánosan adja meg a jelentést a szócikk. Az é-lőnyelvi fölvételek értelmezésében nagymértékben támaszkodtam az ÉKsz-re, nemkülönben maguknak az adatközlőknek a megjegyzéseire, észrevételeire.

Ahol lehet közlöm a személynév rövidítésével, kitől származik a nyelvjárási adat. A vezetéknév kezdőbetűje -- néhol egy melléírt kis betűvel együtt -- (*N., Mn*) férfi, az asszonyképzős forma (*B-né*) női adatközlőt takar. (A szójegyzékbe egyelőre be nem került anyagban szerepel hajadon adatközlő is. Esetében az utónév kezdőbetűjével megtoldott rövidítés utal női adatközlő voltára: *H. I.*) A névrövidítések egybeesésekor az adatközlő életkora (a zárójelbe tett szám), végső esetben a lakóhely megadása egyedíthet. Az előbbi az adatközlő nemzedéki hovatartozásáról is tanúskodik, az utóbbi pedig az Őrségen belüli megkülönböztetést, a helyi nyelvjáráshoz kötést is lehetővé teszi.

Ennek következtében remélhetőleg alkalmas lehet a szójegyzék némi nyelvföldrajzi-nyelvszociológiai kép megrajzolására. Összefüggésben vele bizonyára tükröz valamit -- nemzeti hagyományainak egy szeletét mint értéket mentve -- a szóban forgó vidék művelődéstörténeti vonatkozásaiból, népi műveltségéből, az ott élők szokásaiból, gondolkodásmódjából. Talán más nyelvészeti vonatkozásai sem jelentéktelenek a szójegyzéknek: szolgálhat nyelv(járást)történeti tanulással, leíró szókészletteni következtetések mellett esetleg hasznosítható grammatikai (elsősorban hang- és alaktani) vizsgálatban is, netán a nyelvhasználatot is befolyásolhatja, ösztönözve a nyelvjárási szépségeinek tudatos vállalására.

Ez a szógyűjtemény jelenlegi formájában, 500 szócikk 750 nyelvjárási adatával -- mondhatjuk -- (szöveg)szójegyzék. De idővel esetleg tájszótárrá is bővíthet, tájszótárba is beépülhet.

adni *annyi* in T-né (65), Farkasfa (Ő. f. I: 23); V. (62), Velemér (Ő. f. I: 10)

ágasfa ua. 'fn 'a háztető gerincgerendáját tartó fa' Őrség (Laky, 8)

ágy(a) *ágyája* fn 'a gyümölcsecet seprője' H-né (40), Szaknyér (Ő. f. II:11)

akác agác fn T.(62), Ispánk (Ő. f. II: 8)
 akadozik ua. ige 'útjában van vkinek' K. (53), Kisrákos (Ő. f. II: 7)
 alja alla fn D-né (73), Szalafő--Papszer (Ő. f. I:20); T-né (71), Farkasfa (Ő. f. I:16); V. (62), Velemér (Ő. f. I:10) Vö. fenyőalja
 állatriogató ua.? fn 'ráolvasással rokon, régies gyermekmondóka' Vas (Forrás XI, 2: 96)
 állítva állítova in H. (62), Kondorfa (Ő. f. I: 17)
 (az, kell) ám az án nm + hsz K-né (70), Szaknyér (Ő. f. II: 11); *kę jám* ige + hsz uő (BDTF Tud. Közl. IV: 55)
 áspólni áspunyi in 'a fonalat egy különleges, többnyire T alakú rúdra föltekercselni' S. (69), Szalafő--Papszer (Ő. f. I:12)
 asszony(ok) assz^o fn t-né (65), Farkasfa (Ő. f. I: 24)
 át áti hsz Cs-né (60), Szaknyér (Ő. f. II: 11)
 avitt(at) avittat mn (fn) 'ósvi, elnyűtt (holmit)' B-né (79), Nagyrákos (Ő. f. I: 8)
 aztán aszta hsz H-né (40), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 53); osztá uő (uo.); N. (73), Nagyrákos (Ő. f. I: 6); osztán Kisrákos (Ő. f. II:4); osztá K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 55); osztán ksz 'és' Órség (Csiszár, 30)

babhüvely babh^üöl fn D-né (73), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 20) Vö. hüvely

bakancs bakancs fn uő (uo)

bakhátas ua.? mn 'a szét- és összeszántásnak ügyes kombinációjára utaló, a barázdák között keskeny vízlevezető árkokat hagyó (szántás)' Vas (Forrás XI, 2: 91)

balázsjárás ua.? fn 'katonás jellegű népszokás február 3-án uo. (94)

banda ua. fn 'cigányzenekar' O. (46), Pnkasz (Ő. f. II: 10)

Bauer Páhor fn H-né (40), Szaknyér (Ő. f. II: 11)

be (volt) iktatva be vót iktatva ik + ige +in 'be volt fogva (a munkába a kisgyerek' T, (62), Ispánk (Ő. f. II: 8)

bekeresztelés bekörösztlés fn 'farsangi népszokás, tréfás legényavatás' Vas (Forrás XI, 2: 95)

bél belét bélit fn H-né (40), Szaknyér (Ő. f. II: 11)

beljebb bellebb hsz B-né (74) Szaknyér (Ő. f. I: 21)

belőle : belőlük belőlle hsz Bajánsenye? (Nyr. 107: 198); belüllő Szalafő--Papszer (Ő. f. I; 18); belüllök V. (62), Velemér (Ő. f. I: 10)

berreg berrég ige 'a felrepülő fogoly motorkerékpárhoz hasonló hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

betörülközik : betörülköztem *betörülkösztem* ik + ige 'berúg-
tam' Cs. (67), Szaknyér (Ó. f. II: 11)

bodon ua. fn 'kitisztított belsejű, odvasodó rönkdarab,
amely méhcsalád telepítésére használatos' Órség (VHK. 83/2: 18)

bódonkút ua.? fn 'forráskút' Órség (Csiszár, 21)

bogár ua. fn 'légy' T.(62), Ispánk (Ó. f. II: 8)

boglyáz(zuk) baglazzuk ige K. (53), Kisrákos (Ó. f. II: 7)

bontószék bontuszík fn ' a disznó felbontására szolgáló asz-
talszerűség' K-né (49), Kisrákos (uo.)

bontva bontova in uó (uo.)

(ki)borít(om) *kiburitom* ige S-né (57), Szalafő--Papszer (Ó.
f. I: 12)

borjú(t) boryut fn N. (82), Nagyrákos (Ó. f. I: 7)

bóró ua.? fn 'ácsszerszámfajta' Órség (Laky, 19)

borstörő böstörü fn 'máktörő (mozsár)' D-né (73), Szalafő--
Papszer (Ó. f. I: 20); T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 23)

bödebence : bödebencének bödőbencének fn 'katicabogárnak' N.
(82), Nagyrákos (Ó. f. I: 7)

bömböl bömbül ige '1. a szél, 2. a jól befűtött kályha az
éhes állathoz hasonló hangot ad' Óriszentpéter (Jelentkezünk
39--40: 54)

búg ua.? ige '1. az éhes tehén, 2. a disznó párzáskor, 3. a
hívó galamb hangot hallat' uo. (55--6); *buGG* 'turbékol (a ga-
lamb)' N. (82), Nagyrákos (Ó. f. I: 7)

bugyogós bugyogás mn 'pantallót viselő?' Órség (Csiszár, 37)

burgundi (répa : répát) *burgundi* fn 'takarmányrépa' K-né
(70), Szaknyér (Ó. f. II: 10); *burgondi répát* mn + fn B. (67),
Kisrákos (Ó. f. II: 3)

bürke ua. fn 'kis szalonnabőr' Órség (NytudÉrt. 40: 369); K.
(53), Kisrákos (Ó. f. II: 5)

büzölög : büzölgött *büzelgett, büzőrög* ige 'lassan ég(ett a
tűz)' K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)

cenzár cějzár fn 'házasságközvetítő' Cs. (67), Szaknyér
(uo.)

ciha ua. fn 'dunyhahuzat' V.(62), Velemér (Ó. f. I: 10)

cikákol cikákul ige 'a légszöbe jutott ételtől, italtól ful-
dokolva köhög' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 56)

cumizik cumiz ige Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26)

csácsorog ua. ige '1. a gagyogó kisgyerek, 2. a moslékot evő
állat hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 56)

csak csek hsz S. (69), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 12)

- 20) **csanak** ua. fn 'fából készített ivóedény' Vas megye? (Laky, II: 172)
- csepeles** ua. fn 'tölgyerdő' Órség, Farkasfa (VEAB Ért. 1982, II: 172)
- csépelni** *csípűnyi* in Cs. (67), Szaknyér (Ó. f. I:15)
- csér** ua. fn 'sár' T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 18) Vö. **cséros**
- cserép** *cserep* fn Órség (NytudÉrt. 40: 370)
- cserépkályha** *cserepkálh_á* fn K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)
- cserépkorsó** *cserepkorsu* fn D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20)
- cséros** ua. mn 'sáros, zavaros, fölkavart (pl. a víz)' T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8) Vö. **csér**
- csibe** : *csibéim* *csibeim* fn K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9)
- csipkebogyó** *csipkebugya* fn S. (69), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 11)
- csippant** ua. ige 'csipog' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 56)
- csődör** ua. fn 'ménhely'? M. (52), Szatta (Ó. f. I: 1)
- csötönöz** *csötönisz* ige 'ide-oda járkál, tesz-vesz'? Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 52)
- csütörtök** *csötörtök* fn K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)
- danolgat** *danogat* ige 'az állat az emberéhez hasonló módon hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)
- disznólet**(be, -kor) *disznuöledbe* fn 'disznóölésbe' M-né (50), Kistrákos (Ó. f. II.7.); *disznóletkor* 'disznóöléskor' K. (53), Kistrákos(uo.)
- disznóölő** *disznóölü* 'disznóvágásra vállalkozó férfi' Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26)
- dolgozni** *du¹gozni* in T-né (71), Farkasfa (Ó. f. I: 16)
- dödölle** : *dödöllét* *dödölle* in 'krumpli és liszt keverékéből készített ételfajta' Órség (Csiszár, 31); *dödölle_ę*, *dödöllit* B-né (79), Nagyrákos (Ó. f. I: 8)
- döntve** *döntöve* in H. (62), Kondorfa (Ó. f. I: 17)
- dörmög** ua. ige 'az állat az emberéhez hasonló módon hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)
- duda** ua. fn 'népi hangszerfajta' Vas (Forrás XI, 2: 95)
- dunztkötés** *dunckötis* fn 'párakötés' H-né (40), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 53)
- dunztol**(ják) *dunctullák* ige V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)
- dülő**(ben) *düllübe_ę* fn K-né (70), Szaknyér (BDTF. Tud. Közl. IV: 54)

dünnög ua. ige 'az állat az emberéhez hasonló módon hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

egész **eggész** mn N-né (72), Nagyrákos (Ó. f. I: 6)

egyedüli **ëgyedülli** mn 'egyedül élő (asszony)' T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 24)

egyszeri **ëccëri** mn '(az alma) régi, valamikori, régóta fönt levő (a fán)' K-né (49), Kistrákos (Ó. f. II: 3)

éjfél(kor) **ëjfiëbe** fn Órség (NytudÉrt. 40: 370)

éjjel(t) **tjet** fn O-né (70), Pankasz (Ó. f. II: 10)

elejbe ua. hsz 'eléje' Cs. (67), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54)

élet(ét) **ëlettyit** fn N. (74), Szattya (Ó. f. II: 2)

elsőben **ëlsübe** hsz 'elsőször' K. (53), Kistrákos (Ó. f. II: 5); M. (52), Szatta (Ó. f. I: 1)

én é mn K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54)

énekel **ënekül** ige 'az állat az emberéhez hasonló módon hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

(az) **enyém(ből)** **ëzenyibü** ne + nm K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54)

éppen **ëppeg** hsz K. (53), Kistrákos (Ó. f. II: 7); K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9); **ëppeg** B-né (68), Szatta (Ó. f. II: 1); **ippe**^s H-né (40), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 53); **ippëg** M. (52), Szatta (Ó. f. I: 1)

eső **ëssü** fn H-né (33), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 19)

esőhívó ua.? fn 'ráolvasással rokon, régies gyermekmondóka' Vas (Forrás XI, 2: 96)

faházasság ua.? fn 'lakodalmat eljátszó, rönkös farsangi népszokás' Órség (uo.: 94) Vö. **maskaralakodalom**

faizás ua.? fn 'az a régi esemény, amelyen ki-ki annyi fát vihetett az uradalmi erdőkből, amennyit a hátán egyszerre elbírt' Vas (uo.: 92)

faluhely(en) **faluhëlën** fn H-né (40), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 53)

favágító **favági**, **foavági**^{tu} mn 'favágásra használatos (tus-kó)' K-né (70), Szaknyér (uo.: 55, 54)

fehér **fejër** **fejjiër** mn Órség (NytudÉrt. 40: 370)

fejni **fõni** in M-né (50), Kistrákos (Ó. f. II: 7)

(meg)felejt(ettem) **mëkfeletëttem** ige M. (77), Kistrákos (Ó. f. II: 4)

feljebb föllebb hsz K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9,21);
O-né (70), Pankasz (Ó. f. II: 10)

felnek fënek hsz 'felfelé' S. (69), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 11); **fönek** Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 18); K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9)

fent fënd hsz B-né (68), Szatta (Ó. f. II: 1)

fenyőalja fenyüalla fn 'egy gombafajtának a neve' V-né (54)
Őriszentpéter (Ó. f. II: 9)

fergettyú fürgetü fn 'elfordítható zár, retesz, rigli' N. (82), Nagyrákos (Ó. f. I:7); T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8)

férj(hez) férhöz fn B-né (79), Nagyrákos (Ó. f. I: 8);
firhöz V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10); **firho** K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9); O-né (70), Pankasz (Ó. f. II: 10); U. (78), Szaknyér (Ó. f. I: 5); **firhő** B-né (79), Nagyrákos (Ó. f. I: 8)

fia(mnak) fijamnak fn K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 55)

fiatal(oknak) fijataloknak fn Cs. (67), Szaknyér (uo.: 54)

firhang férhang fn 'függöny' Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26);
T-né (59), Ispánk (Ó. f. II: 8); **firhang** T. (62), Ispánk (uo.)

fizet füzet ige? Őrség (Csiszár, 29)

(ki)fizetni kifüzetnyi in M-né (64), Velemér (Ó. f. I: 4)

foglalva foglave in B-né (68), Szatta (Ó. f. II: 1, 6)

(meg)fokhagymáz(ták) **mëkfokhajmázták** ige V.(62), Velemér (Ó. f. I: 10)

fokol(ják) fokujják ige H-né (33), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 19)

forradás foradás fn V-né (54), Őriszentpéter (Ó; f. II: 9)

forró (víz) foru viz in + fn K. (53), Kistrákos (Ó. f. II: 5)

fökény fökin fn 'szemölcs' H-né (40), Szaknyér (Ó. f. II: 11); M. (51), Kistrákos (Ó. f. II: 7); Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26)

frunerátor ua. fn. 'a halálhírt vivő, legközelebbi férfi rokon' Őrség (Csiszár, 26)

fű(vel) fűjje fn B-né (74), Szaknyér (Ó. f. I: 21)

fűrészfűrész **fűrész** fn S. (69), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 11);
fűrész fn Őrség (NytudÉrt. 40: 369)

fűrészelni fűrészünyi in U. (78), Szaknyér (Ó. f. I: 5)

füstölő füstülü fn M-né (64), Velemér (Ó. f. I: 4)

fütyül ua. ige 'a nedves fa a tűzön a rigóéhoz hasonló hangot ad' Őriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

gabona : gabonát **gabnát** fn B-né (79), Nagyrákos (Ó. f. I: 8)

galambica ua. fn 'galambgomba' V-né (54), Óriszentpéter (Ó. f. II: 9)

ganéjlé : ganéjlevet *ganajlé* fn 'trágyalé' uő (uo); *ganajló* uő (uo.) K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II:11); *ganajlövet* az utóbbi ak. (uo.)

gánica ua. fn 'pohánka- v. kukoricalisztből v. liszt és krumpli keverékéből készült ételféle' Órség (Csiszár, 31) Vö. hajdina-, krumpli-, kukoricagánica

gargarizál *gurgalizál*, *gurgulizál* ige Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 53)

gatter ua. fn 'fűrészüzem' O. (48), Pankasz (Ó. f. II: 10)

gerencsér *gelencsér* fn 'fazekas' Órség (Csiszár, 37)

gerencsérmesterség *gelencsérmesterség* fn 'fazekasmesterség' uo. (36)

gereblye *grábla* fn K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11); *gráb-lo* Órség (Csiszár, 30)

gereblyél(tem) *gráblutam* ige D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20)

gergelyjárás ua.? fn 'a régi iskolaév kezdetének ünnepélyes bejelentése március 12-én' Vas (Forrás XI, 2: 94)

gondol(ja, -ják) *gondulla* ige K-né (49), Kondorfa (Ó. f. I: 25); *gondullák* D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20)

gömbös ua. fn 'disznósajt' V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)

görbül ua. ige 'kérődzik a tehén' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 56)

grádics ua. fn 'széles oldalú, deszkalapú létra' V-né (54), Óriszentpéter (Ó. f. II: 9)

gurgat ua. ige 'görget' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 53)

gyepű ua.? fn 'élősvény' Órség (Csiszár, 17)

(meg)gyógyul(tam) *még-gyógyítam* ige K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9)

gyökér *gyüktiér* fn Órség (NytudÉrt. 40: 370)

(meg)gyűl(ött) *még-gyüllött* ige 'összejött, felhalmozódott (pl. a ganéjlé)' V-né (54), Óriszentpéter (Ó. f. II: 9)

hácskú ua.? fn 'átjáró a vesszőből font kerítésen, alsó része deszkával elzárva, hogy a baromfiak a szomszéd telkére ne tudjanak átmenni' Órség (Csiszár, 17)

hagy(tak, -tam, -tuk, -tunk) **hattak** ige V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10); **hattam** M-né (64), Velemér (Ó. f. I: 4); **hattok** H-né (40), Szaknyér (Ó. f. I: 14); **hattunk** N-né (68), Szatta (Ó. f. II: 2)

hagyma : **hagymát hajmát** fn K-né (76), Kisrákos (Ó. f. II: 3,7) **Vö. fokhagymáz, vöröshagyma**

hagyni hanyi in V-né (56), Kondorfa (Ó. f. I: 25)

hajdina ua. fn 'pohánka' K. (53), Kisrákos (Ó. f. II: 7)

hajdinagánica ua. fn 'pohánkalisztból készült ételfajta' Őrség (Csiszár, 31) **Vö. gánica**

hajdinas rétes ua. mn + fn 'pohánkával készített tésztafajta' uo.

hájtalan ua. mn 'kenetlen (szekér)' Őriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

hápgog háppog ige uo.

haragszik : **haragudnék haragunnék** ige D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I:20)

háromkirályok ua. fn 'vízkereszti, január 6-i népszokás' Vas (Forrás XI, 2: 94)

hát (csak) **hács** csak hsz + hsz T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 24); **h^at** Cs.(67), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 53); **h^e** K-né (70), Szaknyér (uo.: 55)

hatak ua. fn 'nagy pattanás' H-né (40), Szaknyér (Ó. f. II: 11); **hatak** uő (BDTF Tud. Közl. IV: 53); 'pattanás' M-né (50), Kisrákos (Ó. f. II: 7)

háznéző(be) **háznüzübe** fn 'háztüznézőbe' O-né (70), Pankasz (Ó. f. II: 10)

hébér ua. fn 'lopó' K-né (76), Kisrákos (Ó. f. II: 7)

hébérszilánkot kap(ott) ua. fn + ige (fr.) 'berüg(ott)' uő (uo.)

hegedül ua.ige 'az állat az emberéhez hasonló módon hangot hallat' Őriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

héj(ban) **héba** fn 'padlason' T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8)

hely(e, -en) **helë** fn B-né (74), Szaknyér (Ó. f. I: 22); **helën** K-né (76), Kisrákos (Ó. f. II: 5) **Vö. faluhely, sebhelyes**

helyette **helëtti^e** hsz K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 55)

(meg)**hí**(juk, -ttak, -tták, -ják) **híjjuk** ige 'hívjuk' M. (52), Szatta (Ó. f. I: 26); **hítak** 'hívtak' B-né (79), Nagyrákos (Ó. f. I: 8); **hiták** 'hívták' V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10); **híták** B-né (79), Nagyrákos (Ó. f. I: 8); **mëkhíjják** 'meghívják' V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10); **mëkhíjok** uő (uo.) **Vö. híni, vendég-híjó**

hiába jába hsz D-né (73), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 20);
jába V-né (56), Kondorfa (Ő. f. I: 25)
himp¹ér fn 'málna' V. (62), Velemér (Ő. f. I: 10)
 (meg)híni **mëkhina** in 'meghívni' uő (uo.) Vö. hí
hogy ua. ksz 'és' Őrség (Csiszár, 30)
hogyne **hojje** msz H-né (40), Szaknyér (Ő. f. II: 11)
horonkol **horonkul** ige 'horkol' M-né (50), Kisrákos (Ő. f.
 II: 7)
hosszú **hosszi** mn Mn (52), Szatta (Ő. f. I: 26); T-né (59),
 Ispánk (Ő. f. II: 8)
hoz(ta) **huzta** ige K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV:
 55)
hozzáver(ték) **hozzávertik** ige 'kényszerítették a házasságra'
 O-né (70), Pankasz (Ő. f. II: 10)
hőkő(jére, -n sült) **hökküjtre** fn 'a régi falusi házak tűz-
 helyféléjére' H-né (40), Szaknyér (Ő. f. I: 14); **hökkönsült** fn +
 in. 'régii falusi tűzhelyféleségen sült (percc)' Őrség (Csiszár,
 39); **hökkön süt** O-né (70), Pankasz (Ő. f. II: 10)? **hökkön süt**
 D-né (73), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 20)
hüppögető ua.? 'a regösök egyik hangszere' Vas (Forrás XI,2:
 95)
hörpicül ua. ige 'hörpintve szürcsöl'? Őriszentpéter (Je-
 lentkezünk 39--40: 47)
hőskoma **hėskoma** fn 'a gyerek nőtlen keresztapja' V. (62),
 Velemér (Ő. f. I: 10) Vö. **koma**
huhogó ua.? fn 'a regösök egyik hangszere' Vas (Forrás XI,2:
 95) Vö. **höppögető, köcsögduda**
hupolag **huphőjag, hupojag** fn 'ütéstől származó daganat' T.
 (62), Ispánk (Ő. f. II: 8)
hüppög? **hipég** ige 'az állat az emberéhez hasonló hangot hal-
 lat' Őriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)
 (bab)hüvely(e) **baphőle** fn H. (68), Ispánk (Ő. f. II: 8);
baphőlö V-né (54), Őriszentpéter (Ő. f. II: 9); **höl** Mn (52),
 Szatta (Ő. f. I: 26); Zs-né (78), Őriszentpéter (Ő. f. II: 9),
hőlle L-né (86), Kondorfa (Ő. f. I: 25); **höl** V. (62), Velemér
 (Ő. f. I: 10) Vö. **babhüvely**
hüvös **hűös** fn Mn (52), Szatta (Ő. f. I: 26)

idő üdő fn O-né (70), Pankasz (Ő. f. II: 10); **üdü** Őrség (Ny-
 tudÉrt. 40: 369)

idős **üdüs** mn uo.

ilyen(eket) **ile** mn T-né (65), Farkasfa (Ő. f. I: 24);
illen H-né (73), Bajánsenye--Kotormány (Ő. f. I: 2); Sz-né (71),

Kisrákos (Ó.f II: 3); T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 23); V. (62),
Velemér (Ó. f. I: 10); *ilyen* H-né (40), Szaknyér (BDTF Tud. Közl.
IV: 53), *ilyenyüket* uő (Ó. f. I: 14)

ilyenformán ilyenformán hsz D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó.
f. I: 18)

inni innya in Cs. (67), Szaknyér (Ó. f. II: 11); H-né
(40), Szaknyér (Ó. f. I: 14)

ipszilon ua fn '(az) illető' O. (48), Pankasz (Ó. f. II: 10)

(le)írni *leírnya* ik + in L-né (86), Kondorfa (Ó. f. I: 25)

itten ua. hsz 'itt' Bajánsenye (Nyr. 107: 199); B-né (74),
Szaknyér (Ó. f. I: 22)

itteneg ittennek hsz 'itt' O. (48), Pankasz (Ó. f. II: 10)

itthon iton hsz T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 23)

játszó ua.? fn 'a népi multságok hagyományos, szabadtéri
helye' Vas (Forrás XI,2: 95)

jég gyég fn K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)

jogosítvány(a) gyogositványá, jogosivványa fn Cs. (67),
Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54, 53) Vö. *mint*

jóllakni jólaknyi in Sz-né (71), Kisrákos (Ó. f. II: 3)

(el-, ki-, meg)jön(nek) : *jött (meg) együnek, gyön, gyünek*,
ige T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 24); *gyüt még* ige + ik Cs.
(67), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54); *gyütt* B-né (74), Szak-
nyér (Ó. f. I: 22); *kügyütt* ik + ige U. (78), Szaknyér (Ó. f. I:
5); *még-gyütt* ik + ige K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9)

jön-megy gyünmegy ige Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26)

jönni gyünnyi in V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)

jut(tott) gyut ige uő (uo.); *gyutott* B-né (79), Nagyrákos
(Ó. f. I: 8)

kágyula kágyélló, kágyilló fn 'ház nélküli, meztelen csiga'
M. (52), Szatta (Ó. f. I: 1); *kágyu* Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26)

kakas kokas fn Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 46)

kaliszter kaniszter fn 'műanyagból készült, folyadéktároló
edény' Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26)

kályha : *kályhakat kálhakat* fn V. (62), Velemér (Ó. f. I:
10) Vö. *cserépkályha*

kamra kamara fn K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)

kánai menyegző ua.? mn + fn (fr.?) 'borivásra biztató,
láncszerű szertartásos ének' Vas (Forrás XI,2 96)

kanásztánc ua.? fn 'kétbotos és botforgató, népi táncfaj-
ta' uo. (95)

(fel-, le)kapcsol(ja) *főkapcsulla* ige S. (69), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 11); *lőkapcsulla* Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26)
 kapcsolva *kapcsuva* in B-né (74), Szaknyér (Ó. f. I: 22)
 kásaleves ua. fn 'kölesből készült leves'? Órség (Csiszár, 30)

kástu(t) *kasté*, *kástu* fn 'általában gabona tárolására szolgáló, építmény (kamra, szin) a ház udvarán' Órség (Laky, 28); *kástut* H-né (33), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 19)

katakol *katakul* ige 'kotorászva keres, kutat' B-né (79), Nagyrákos (Ó. f. I: 8); Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 12)

(fel)kel(ek) *főkellék* ige Sz-né (71), Kistrákos (Ó. f. II: 3)

kelt rétes *köttrétes* fn 'ételféleség, melynek tésztáját tejjel és élesztővel gyúrják, szakasztóban kelesztik, aztán nyújtják, és töltelékkel megtöltik' Órség (Csiszár, 31)

kenyér *kényiër* fn Órség (NytudÉrt. 40: 370)

(fel)kepesztet *főkepesztet* ik + ige 'nehezen megy fölfelé (a fuvaros)' M. (52), Szatta (Ó. f. I: 1)

kerék kerek fn Órség (NytudÉrt. 40: 370)

kerekrépa *kerékrépa* fn B. (67), Kistrákos (Ó. f. II: 3)

kerített ház *kerített ház* in + fn 'udvar körül épített ház' Órség (Laky, 13)

keserül *köserül* ige 'keseredik, keserűvé válik' K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)

késpilinga ua. fn. 'a kés pengéje' Órség (VHK. 83/2: 19)

kéthelyi *ketheji* mn Farkasfa (Ó. f. I: 23)

kevés *keves* szn Órség (NytudÉrt. 40: 370); K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9); Sz. (74), Kistrákos (Ó. f. II: 3); T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 24); T-né (71), Farkasfa (Ó. f. I: 16)

(jött) ki(ér)nek, -érünk, kell dojni, -léptek, -megy, -mentünk, -mondani, -nevetnek, -szedjük, -venni) *kü* ik D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20); K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9); N. (82), Nagyrákos (Ó. f. I: 7); T-né (71), Farkasfa (Ó. f. I: 16), Velemér (Ó. f. I: 10); *k^u* K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54); *küérnek* ik + ige O-né (46), Pankasz (Ó. f. II: 10); *küérünk* ik + ige D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20); *gyütt kü* ige + ik B-né (74), Szaknyér (Ó. f. I: 20); *kü kö dojni* ik + ige + in K-né (49), Kistrákos (Ó. f. II: 3); *küliptek* ik + ige M (77), Kistrákos (Ó. f. II: 7); *kümegy* ik + ige Órség (Csiszár, 29); *kümentünk* ik + ige K-né (76), Kistrákos (Ó. f. II: 7); *kümondani* ik + in uő v(Ó. f. II: 25); *künevetnek* ik + ige V-né (56), Kondorfa (Ó. f. I: 25); *küszöggyék* ik + ige K-né (49), Kistrákos (Ó. f. II: 7); *küvennyi* ik + in Cs. (67), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54)

kié *kiejji* mn Őrség (NytudÉrt. 40: 370); *kijeji* K.né (70), Szaknyér (BDFTF Tud. Közl. IV: 55); *kijji* Őrség (NytudÉrt. 40: 370)

kiló *kila* fn D-né (73), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 20); V. (62), Velemér (Ő. f. I: 10)

kímél *kiēmül* ige Őrség (NytudÉrt. 40: 369)

kinn *künn* hsz Cs. (65), Szaknyér (Ő. f. I 15); K-né (70), Szaknyér (Ő. f. I: 9); N.(82), Nagyrákos (Ő. f. I: 7)

kodácsol *kodácsul* ige 'kotkodácsol' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 53)

koldusállás *kódísállás* fn 'előtér a konyha, illetőleg a pitvar előtt' Őrség (Csiszár, 20)

koma : *komáink koma* fn 'a gyerek keresztszüelője' K. (53), Kistrákos (Ő. f. II: 3); *komáinkak* 'a gyerekeink keresztszüelői' K-né (70), Szaknyér (Ő. f. II: 11) Vö. **hőskoma**

komálás ua.? fn 'húsvéti népszokás, az így kiválasztott koma lett a gyermekek keresztszüelője, később pedig a násznagy' Őrség (Forrás XI,2: 94)

komatál ua.? fn 'húsvéti népszokás tárgya, amelynek küldésével jelképesen testvérnek fogadják egymást' uo.

konkoly *konko* fn 'búzavirág' Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 20); F-né (83), Szalafő--Alsószer (Ő. f. I: 13); *konku* D-né (73), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 20)

kontyos ua. mn 'a sövényház tetőszerkezetére jellemző, sártortetős' Őrség (Laky, 10)

kopradék *kopradík* fn 'az utolsó szülött gyerek' T-né (39), Óriszentpéter (Ő. f. II: 9)

korog *kurrog* ige M-né (50), Kistrákos (Ő. f. II: 7)

korozmapénz ua. fn 'a keresztelés utáni vacsorakor a keresztanya adta, a gyerek arcáról származó kendő sarkába kötött pénzajándék' Őrség (Csiszár, 26)

kóstol(ták) *kóstáták* ige K-né (76), Kistrákos (Ő. f. II: 7)

kotág ua. ige 'csuklik (az ember)' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

kotkodácsol *kotkodácsul* ige uo.

kotlós *kotlu* fn uo.

kotonoz *katanász* ige 'kotorászva keres' Mn (52), Szatta (Ő. f. I: 26)

köcsögduda ua.? fn 'a regösök egyik hangszere' Vas (Forrás XI, 2: 94, 95) Vö. **höppögető**, **huhogó**

kőfalusi *kűfalusi* mn 'kőházas falurészen lakó (rokon)' Őrség (Csiszár, 26)

(ki)kőpeszt(ettük) *kikőpesztöttük* ige 'kifejtettük (a babot v. a borsót)' T. (62), Ispánk (Ő. f. II: 8); *kőpesztöttük* D-né

(73), Szalafő--Papszer (Ő. f. I:20)

köpesztés köpesztís fn 'a baromfi kopasztása' H-né (33), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 19)

köpköd ua. ige 'a fővő lekvár a köpködő emberéhez hasonló hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

(ki)köpöget(tük) kiköpögettük ige 'kifejtettük (a babot, a borsót)' T-né (59), Ispánk (Ő. f. II: 8)

köszönt(enek) köszöntenek ige 'köszönnek' T-né (65), Farkasfa (Ő. f. I: 24)

(meg)köveszt(i) mēkköveszti ige 'megabálja' K-né (49), Kisrákos (Ő. f. II: 5)

közbirtokosság ua.? fn 'tulajdonközösség, amely szerint a község közös tulajdonában levő erdőből sorsolással juttattak a lakosoknak' Vas (Forrás XI,2: 91)

közüle : közülünk *közülle* hsz L-né (86), Kondorfa (Ő. f. I: 25)

krumpligánica ua. fn 'krumpli és liszt keverékéből készült ételfajta' Órség (Csiszár, 31) Vö. **gánica**

kukoricafosztó ua.? fn 'sajátos népszokás' Vas (Forrás XI,2: 95)

kukoricagánica ua. fn 'kukoricalisztből készült ételféle' Órség (Csiszár, 31) Vö. **gánica**

kuruglya kurigla fn 'a parazsat a kemencéből kihúzó eszköz' uo. (30); '1. (régén) a kemencébe tett edény kihúzására szolgáló eszköz, 2. (ma) piszkavas' Mn (52), Szatta Ő. f. I: 26)

lajbi ua. Fn 'mellény' Órség (Csiszár, 28)

lajtorja ua. fn '(tűzoltó)létra' M. (52), Szatta (Ő.f. I: 1)

láncmese ua.? fn 'fonóbeli meseféle' Vas (Forrás XI,2 :96)

láncosbot ua.? fn 'a regösök egyik régies jellegű hangszere' uo. (95)

(meg)langall(tattuk, -ja) langatattuk ige 'lángoltattuk' N-né (68), Szatta (Ő. f. II: 6); *mēglangalla* 'meglángolja, lobogóvá tegye a tüzet' O-né (70), Pankasz (Ő. f. II: 10)

langalló langali 'lángos' uő (uo.); V. (62), Velemér (Ő. f. I: 10); *langalu* 'rözsze' N-né (68), Szatta (Ő. f. II: 2)

lennyomás ua.? fn 'közösbén történő taposás, puhítás' Vas (Forrás XI,2: 95)

(el)lécskál(t) elécskát ige 'a munkából kihúzta magát' M. (52), Szatta (Ő. f. I: 1)

lenek lēnek hsz 'lefelé' Cs. (65), Szaknyér (Ő. f. I: 15); S. (69), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 11)

- lép l¹épe fn 'lyukacsos építmény, amelybe a méhek a mézet gyűjtik' V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)
- lépcső lépcsű fn 'széles deszkájú létra' T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8)
- libeg ua. ige 'levegő után kapkod' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 56)
- limbus ua. fn. 'mocsár, vizenyős, mélyen fekvő terület' Szatta, Felsőmarác (VEAB Ért. 1982, II: 173)
- lóhere lu^hher fn Órség (NytudÉrt. 40: 370)
- lubickol lubicskul ige Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 47, 53)
- mácsikszűrő mácsikszürü fn 'tésztaszűrő' K-né (49), Kistrákos (Ó. f. II: 5)
- mag ua. fn 'odvasodó rönkdarab belsejébe telepített, szaporításra meghagyott méhraj' Órség (VHK. 83/2: 17)
- máj(a) májáj^a fn K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9)
- majd ? má^a hsz uő (BDTF Tud. Közl. IV: 54)
- májusfa májfa, májusfa fn Vas (Forrás XI,2: 95)
- makog mokog ige Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)
- már má^a hsz Bajánsenye (Nyr. 107: 199); T-né (71), Farkasfa (Ó. f. I: 16); má^a K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54); má^a, mán^a uő (uo.: 55)
- maradni marannyi in D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó.f.I: 20)
- másabb másobb nm. H-né (33), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 19)
- maskaralakodalom ua.? fn 'lakodalmat eljátszó, rönkös far-sangi népszokás' Órség (Forrás XI,2: 94) Vö. faházasság
- másodszor másocčë szn Cs. (67), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54)
- maszatos ua. mn 'lucskos, nedves (a föld)' V-né (54), Óriszentpéter (Ó. f. II: 9)
- (meg)maszít(ja) mégmaszittya ige 'összeszorítja (a gyümölcsöt)' Mn. (52), Szatta (Ó. f. I: 26)
- Mátyás Mátyás fn Bajánsenye? (Nyr. 107: 198)
- megy(ek) mēnēk ige I (18), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 52)
- melléje mellejē hsz Órség (NytudÉrt. 40: 369); Mn. (52), Szatta (Ó. f. I: 26)
- mert mē ksz K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 55); Bajánsenye (Nyr. 107: 199); Cs. (67), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54); T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 24); T-né (71), Farkasfa (Ó. f. I: 16); mēr H-né (40), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 53); Cs. (67), Szaknyér (uo.); mēr M-né (64), Velemér (Ó. f. I: 4); T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 24)
- méter meter fn D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20)

mező(re) mezző fn Bajánsénye? (Nyr. 107: 198); mezzüre K-né (76), Kistrákos (Ó. f. II: 3); T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 24); mezzüre S-né (58), Farkasfa (Ó. f. I: 23)

mikor műko ksz Cs. (65), Szaknyér (Ó. f. I: 15)

milyen millen nm V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)

mindig mindég hsz M-né (64), Velemér (Ó. f. I: 4); mindég D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20)

mindjárt mingyá hsz Farkasfa (Ó. f. I: 23)

mint (jogosítványa) mind gyogositványa ksz + fn Cs. (67), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54), Vö. **jogosítvány**

(azt) mond(ja, -ta) aszongya nm + ige L-né (72), Farkasfa (Ó.f.I: 24); aszonta K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54)

morog ua. ige 'a felhő a támadó kutyáéhoz hasonló hangot ad jégeső előtt' Őriszentspéter (Jelentkezünk 39--40: 54, 55)

morzsol(ja) murzsulla ige Cs. (67), Szaknyér (Ó. f. I: 14)

(meg)mosdat(tam) mégmozsdattam ige 'megkentem (a sütés előtt álló kenyeret)' N-né (68), Szatta (Ó. f. II: 2)

most (vannak, végeztünk) mast hsz H-né (40), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 53); K-né (70), Szaknyér (Ó.f.II: 11); M-né (64), Velemér (Ó. f. I: 4); V. (62), Velemér (Ó.f.I: 10); mozs vannak hsz + ige Farkasfa (Ó. f. I: 23), mozs végeztünk hsz + ige M-né (50), Kistrákos (Ó. f. II: 4); m's K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 55)

mozsártánc ua.? fn 'szexuális vonatkozású, lakodalmi táncfajta' Vas (Forrás XI,2: 95)

múzeum(ba) muzeomba fn K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)

muzsikál ua. ige 'az állat az emberéhez hasonló módon hangot hallat' Őriszentspéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

műhely(ben) műhelbe fn B. (67), Kistrákos (Ó. f. II: 3)

nagyoll(ták) nagyuták ige T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8)

nappal nappe hsz H-né (40), Szaknyér (Ó. f. II: 11)

nehéz nehez mn Őrség (NytudÉrt. 40: 370); H-né (40), Szaknyér (Ó. f. I:14); O-né (46), Pankasz (Ó. f. II: 10)

nehezebb nehézebb mn M. (52), Szatta (Ó. f. I: 1)

nő nől ige Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 18)

növendék nevendék mn 'fiatal (szarvasmarha)' V-né (54), Őriszentspéter (Ó. f. II: 9); nevendik fn 'növésben levő állat' K-né (76), Kistrákos (Ó. f. II: 7)

nyekeg nyekég ige '1. az állat, 2. a rendszeren meg nem kent szekér hangot hallat' Őriszentspéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

(meg)nyikál(ják) *mëgnyikállák* ige 'megölésekor megrikatják (a disznót)' V. (62), Velemér (Ő. f. I: 10)

nyikorog ua. ige 'a kérő gyerek a kenetlen szekéréhez hasonló hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

nyulica ua. fn 'rókagomba' V-né (54), Óriszentpéter (Ő. f. II: 9)

oldal ódal fn 'létra' Mn.(52), Szatta (Ő. f. I: 26); *olda* M. (52), Szatta (Ő. f. I: 1)

(az) *ólomecet(et)* a *zolomecétét* ne + fn H-né (40), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IVÉ 53)

(le)olt(juk, -om) *lëojtyuk* ige uő. (uo.: 52) *ojtom* I. (18), Szaknyér (uo.)

oltani ojtanyi in H-né (40), Szaknyér (uo.)

oltott(tej) ojtot tej in + fn uő (uo.: 53); *ojtott tej* uő (Ő.f.II: 11)

olyan(t, -ná, -nal) oant nm H-né (33), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 19); *o₁an* K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 55); *olanná* H-né (40), Szaknyér (uo.: 53); *ollan* B-né (74), Szaknyér (Ő. f. I: 22); D-né (73), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 20); K-né (70), Szaknyér (Ő. f. I: 9), N. (74), Szatta (Ő. f. II: 1); N-né (68), Szatta (uo., 2); S. (69), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 11); T-né (65), Farkasfa (Ő. f. I: 24); U-né (60), Szaknyér (Ő. f. I: 5); *ollannye* B-né (74), Szaknyér (Ő. f. I: 22)

olykor óko^r hsz K-né (76), Kisrákos (Ő. f. II: 7)

ordítózik orditoz ige B-né (79), Nagyrákos (Ő. f. I: 8)

orja orgya fn T. (62), Ispánk (Ő. f. II: 8)

osztva oszva in O-né (46), Pankasz (Ő. f. II: 10)

otthon oton hsz D-né (73), Szalafő--papszer (Ő. f. I: 20)

ő(ket) őket nm 'magukat' K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 54); *üket 'öket'* H-né (73), Bajánsenye--Kotormány (Ő. f. I: 2)

összekötni összekötnyi ik + in N-né (68), Szatta (Ő. f. II: 6)

pamacs pemecs fn 'kenőtoll' D-né (73), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 20)

pamut pamuk fn H-né (40), Szaknyér (Ő. f. I: 14)

- pápaszem pápaszēm fn 'szemüveg' B-né (79), Nagzrákos (Ó. f. I: 8)
- papír pappir fn H-né (33), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 19)
- parasztrétes ua. fn 'a városi változatához képest kevésbé száraz tésztaféle' Órség (Csiszár, 31)
- parázs(nak) parazsnak fn D-né (73), Szalafő--papszer (Ó. f. I: 20)
- paszita ua. fn 'keresztelési szokás' Órség (Csiszár, 26); 'keresztelői lakoma' Vas (Forrás XI,2: 95); V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)
- paszkonca ua. fn 'magtalan férfi, nő' B-né (79), Nagyrákos (Ó. f. I: 8)
- paticsfal ua. fn 'vesszőből font, sárral tapasztott fal; sövényfal' Órség? (Laky, mell. 1, 2)
- pedig peig ksz K-né (49), Kiszrákos (Ó. f. II: 7)
- pemete pemet fn 'kemencetisztító seprűféleség' O-né (70), Pankasz (Ó. f. II: 10)
- (ki)pemetel(ték, -tük) kipemetütik ige '(rúd végére kötött csutakkal) kitisztították (a kemencét)' V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10); pemetütük O-né (70), Pankasz (Ó. f. II: 10)
- (el)penészült(t) epēnēsziütt ige 'penészessé vált' K-né (49), Kiszrákos (Ó; f. II: 7)
- pergyuka ua. fn 'lepke' Órség (Csiszár, 30)
- pesszen pesszenyik ige '1. a haragos kismacska, 2. a meggyújtott gyufa hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 55)
- petrencéz(tünk) petrēncisziütt ige 'a szénából kisebb rakásokat készítettünk, hordtunk' K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)
- petrezselyem petris fn D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20); V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)
- piheg pihēg ige '1. a kiskacsa, 2. a szaporán lélegző ember hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 56)
- pilinga 1. késpilinga
- pítvar(ban) pítvarba fn 'régi falusi háznak, illetőleg udvarának részibe' B-né (74), Szaknyér (Ó. f. I: 22)
- plutyka pulutyka fn 'kelkáposzta-főzelék' T-né (61), Baján-senye--Kotormány (Ó. f. I: 2)
- poszog ua. ige 'a jóllakott állat hangot ad' (Óriszentpéter 39--40: 55, 56)
- pöfög püfög ige '1. a pipával füstöt eregető ember, 2. a fővő lekvár hangot hallat' uo. (54)
- pöndörgetni ua. in 'hirtelenül forgatni' Farkasfa (Ó. f. I: 23)
- pöszés(en) pöszlissenmn 'pöszén' T. (62), Ispánk (Ó.f.II: 8)

prányás fērányás mn 'leromlott (kiscsibe)' Mn (52), Szatta (Ő. f. I: 26)

pucol(ja, -ják, -juk) *pucolla* ige B-né (79), Nagyrákos (Ő. f. I: 8); *pucollák* Cs. (67), Szaknyér (Ő. f. I: 14); *pucollok* M-né (64), Velemér (Ő. f. I: 4)

pucolóvas ua. fn 'ácsszerszámfajta; a díszítendő farész fi-nomítására szolgál' Őrség (Laky, 20)

puszta ua. mn 'kopott, elromlott, rossz (állapotban levő)' Bajánsénye (Ő. f. I: 14); K-né (70), Szaknyér (BDTF Tud. Közl. IV: 55)

püföl ua. ige 'pipájából füstöt ereget, pöfékel' Őriszentspéter (Jelentkezünk 39--40: 56)

pünkösi királynéjárás ua.? mn + fn (fr.?) 'vallásos jelle-gű, ugyanakkor termésjóslo célzatát is őrző népszokás' Őrség (Forrás XI,2: 94)

ragfa ua. fn 'a gerendaház gerincgerendáját és koszorúfáját összekötő, a szarufák közé eső fák egyike' Őrség (Laky, 8)

(ki)rámol(tuk) *kirámutuk* ige 'megszüntettük (a kemencét)' H-né (33), Szalafő--paszer (Ő. f. I: 19)

regölés ua.? fn 'népszokás szerencsekívánással, fiatal párok összeboronálásával' Vas (Forrás XI,2: 94)

regös ua.? fn 'regölésben részt vevő' uo.

rékli ua. fn 'blúz' Őrség (Csizsár, 28)

rendelve rēndüvė, rēndüvő in Cs. (67), Szaknyér (BDTF tud. Közl. IV: 54)

rénfa : rénfának *rénfa, renfának* fn 'disznóöléskor használt állvány(nak)' N. (82), Nagyrákos (Ő. f. I: 7)

rí rién ige 'sír' Őriszentspéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

rigászás ua. fn 'rigófogás' Őrség (Forrás XI,2: 93)

ringli rēgli fn 'régli falusi tűzhely alkotórésze' D-né (73), Szalafő--Papsyer (Ő. f. I: 20)

Robi Róbi fn O. (48), O-né (46), O-né (70), Pankasz (Ő. f. II: 10)

robog ua. ige '1. a madár repülés közben, 2. a forrásban le-vő víz hangot hallat' Őriszentspéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

rókázik rókáz ige N. (82), Nagyrákos (Ő. f. I: 7)

rokk ua. fn 'kabát' Őrség (Csizsár, 28)

rokon(unk) rokkonunk fn B. (83), Szaknyér (Ő. f. I: 21)

rokonság(ot, -hoz, körül) rokkonság fn V. (62), Velemér (Ő. f. I: 10); *rokkonságot* uő (uo.); *rokkonsákho* B-né (74), Szaknyér (Ő. f. I: 21); *rokkonsák körül* fn + nu U-né (60), Szaknyér (Ő. f. I: 5)

- róna ua. fn 'sík terület' Bajánsenye (VEAB Ért. 1982, II: 172)
- rónás ua. mn 'sík' uo.
- röffen *röffent* ige Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 47)
- röftet ua. ige 'röfög' uo.
- röhög ua. 'az állat az emberéhez hasonló módon hangot hallat' uo. (54)
- sámli *sámi* fn 'zsámoly' mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26)
- sanda ua. mn 'kancsal' uő (uo.)
- (meg)sarabol(juk) *mëkcsarabulluk* ige K-né (76), Kistrákos (Ó. f. II: 5)
- sarjú *sari* fn K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)
- sás(t) *sássat* fn S-né (57), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 12)
- sátoroz ua. ige 'udvarol (a kakas)' Kistrákos (Ó. f. II: 7)
- sebhelyes *sebheles* mn 'himlőhelyes' M. (51), Kistrákos (uo.)
- Senyeháza *Sanyaháza* fn 'ma Bajánsenyéhez tartozó, volt önálló település' Órség (Csiszár, 29)
- sérhokli *sérokli* fn 'pizskavas' M. (51), Kistrákos (Ó. f. II: 4); *sérokli* D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20)
- serpenyő *cserpenő, cserpenyő* fn T-né (39), Óriszentpéter (Ó. f. II: 9)
- sifonér *sifoner* fn 'szekrény' K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)
- silinga ua. fn 'gömbölyű fenekű, vesszőből font kosár' T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8)
- simfel(i) *simfüli* ige Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26)
- simléderes *simlődörös* mn M. (52), Szatta (Ó. f. I: 1)
- síp ua.? fn 'népi hangszer, a régi tárogatónak, töröksípnak megmaradt emléke' Vas (Forrás XI,2: 95)
- sódar *sódér* fn 'lapicka' Cs. (67), Szaknyér (Ó. f. II: 11)
- sok *csok* szn N.(82), Nagyrákos (Ó. f. I: 7)
- sonka *sunka* fn V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)
- sonkoly *sonk^uó* fn 'lép' D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20)
- sonkolyfacsaró *sonkufacsaru* mn 'zsugori' Kistrákos (Ó.f.II:7)
- soros ház ua. mn + fn (fr.?) 'az utcavonalára merőlegesen egyvégbe épített, egy v. két menetes, két v. három főfalas ház' Órség (Laky, mell. 2)
- söprútánc ua.? fn 'termékenységi rítusra utaló, meglehetősen obszcén, lakodalmi táncfajta' Vas (Forrás XI,2: 95)
- sövényház ua.? fn 'sövényfalas gerendaház' Órség (Laky, 10)
- Vö. szijács

sparhelt sporhelt fn K-né (49), Kistrákos (Ó. f. II: 3)
stelázsi ua. fn 'nyitott polc a konyhában a cserép- és féme-
dényeknek' Órség (Laky, 14)
sulyok I. **tömösulyok**
summa : summája **summája** fn 'neheze (az őszi munkának)' K.
(53), Kistrákos (Ó. f. II: 7)
summás ua.? fn 'hónapszámos' Vas (Forrás XI,2: 92)
súrol zsurol ige S. (69), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 11)
sűrű(n) sürven mnb D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20)

szájgyűrű szájgyűrű fn 'szájszél' Cs. (67), H-né (40), Szak-
nyér (Ó. f. II: 11)

szakajtó szakajtu fn 'szalmából készült, kenyértészta ke-
lesztésére szolgáló kosár' O-né (70), Pankasz (Ó. f. II: 10)

szalmakupak ua. fn 'a méhkas lefedésére szolgáló rozskéve'
Órség (VHK. 83/2: 19)

szalu ua. fn 'ácsszerszámfajta' Órség (Laky, 20)

(meg)számo(l)l **mëkszámulla** ige Mn (52), Szatta (Ó.f.I: 26)

szandál szandár fn S. (69), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 12)

szattai szatai mn M. (52), Szatta (Ó. f. I: 1); N. (74),
Szatta (Ó. f. II:1)

szedni szenni in V-né (54), Óriszentpéter (Ó. f. II: 9);
szennyi B. (67), Kistrákos (Ó. f. II: 3)

széjjelesik: -esett **sz¹elle²eset** ik + ige K-né (70), Szaknyér
(BDTF Tud. Közl. IV: 54)

szelence celence fn 'orgona' V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)

szem ua. fn 'a szemeskályha zöld, négyzet alakú, körösen ho-
morított csempéje' Órség (Laky, 15) Vö. **szemeskályha**

szemártott szemártott mn 'szemére beteg' O-né (70), Pankasz
(Ó. f. II: 10)

szemeskályha ua.? fn 'kör v. négyzet alakú kemence, 40-50 cm
magasságig sárból tapasztva; fölötte zöld, négyzet alakú, körösen
homorított csempével kirakva; a konyhából fűtötték' Órség (Laky,
15, mell. 2) Vö. **szem**

szeme szöre szemészörö fn 'szemöldök' V-né (54), Óriszentpé-
ter (Ó. f. II: 9)

szemét szemet fn Órség (NytudÉrt. 40: 370)

szemölcs szömörcs fn S. (69), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 11)

szén szeny fn O-né (70), Pankasz (Ó. f. II: 10); 'parázs'
B-né (74), Szaknyér (Ó. f. I: 22); **szenny** 'parázs' N-né (68),
Szatta (Ó. f. II: 2)

szénégető szenyégetü mn? M. (51), Kistrákos (Ó. f. II: 7)

szenelő szamalu fn 'tűzpiszkáló, parázskihúzó eszköz' V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)

szénvonó ua. fn 'piszkavas' T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8)

szeplős szeplős mn Mn (52), Szattaa (Ó. f. I: 26)

szer(ben) szer? fn 'egy-egy összetartozó házcsoport, falurész' Órség (Csiszár, 16); **szēr** H. (68), Ispánk (Ó. f. II: 8); **szerbe** K-né (76), Kistrákos (Ó. f. II: 7)

szeres ua? mn 'olyan helyre utaló (település), ahol családok, családcsoportok élnek egymás szomszédságában, nem pedig zárt faluban' Órség (Forrás XI, 2: 91)

szerző szerzü fn 'házasságközvetítő' Cs. (67), Szaknyér (Ó. f. II: 11)

(le-, meg)szí(ják, -tam, -jom) **lészijják** ige 'lehúzzák, lehántolják (a fa kérgét)' T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8); V-né (54), Óriszentpéter (Ó. f. II: 9); **leszítam** T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8); **mékszl'om** 'meghámozom (a tökött)' K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11); **sziták, szitták** T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8) Vö. szijács, szijó, szijókés, színi

szijács: szijáccsal **szíács** fn 'a sövényház talpfája és koszorúfája közének befonására szolgáló, karók közé font vessző' Órség (Laky, 10); 'vékony forgács' O-né (70), Pankasz (Ó. f. II: 10); **szíáccse** K-né (70), szaknyér (Ó. f. II: 11) Vö. szí

szijó ua., **sziju** fn 'vonókés' T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8) Vö. szí

szijókés szíjukés fn 'vonókés' M. (51), Kistrákos (Ó. f. II: 7); **szíukís** Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26) Vö. szí

színi színya in 'hámozni, kérgezni' K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11) Vö. szí

szipákol szipákul ige Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

szokik szok ige 'szokásszerűen történik' V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)

szoknyás ua. mn 'sátor alakú dúcolásos (harangláb)' Pankasz, Gödörháza (Csiszár, 20)

szöcske szęcskó fn. N. (82), Nagyrákos (Ó. f. I: 7); **szęcskő** Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26); **szęcsku** N. (82), Nagyrákos (Ó. f. I: 7); S. (69), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 11)

szökröny ua. fn 'koporsó alakú, nyeregtetős ácsolt láda' Órség (Forrás XI, 2: 93)

szőlő(be) szöllőbe fn R-né (63), Bajánsenye--Kotormány (Ó. f. I: 14)

szüleség ua. fn '(szálas) takarmány' Órség (MNY. LXVI: 90)

szüntös ua. mn. 'kócos' M. (51), Kistrákos (Ó. f. II: 7); 'kócos (lány)' T. (62), Ispánk (Ó. f. II: 8)

szúr ua.? fn 'hosszú télikapát' Órség (Csiszár, 28)

táncol(tak) táncutak ige B-né (79), Nagyrákos (Ó. f. I: 8)

tányér tánni^{er} fn Órség (NytudÉrt. 40:370)

technikum(ja) *tėknikumgya* fn B-né (79), Nagyrákos (Ó.f.I: 8)

tehén tehenét *tehen* fn Órség (NytudÉrt. 40: 370); D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20); V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10); *tehenyít* Szaknyér (Ó. f. I: 21)

tej(et) *tėjjet* fn H-né (40), Szaknyér (BDTF Tud.Közl.IV: 53)

teknő(be) *tekenü* fn O-né (46), Pankasz (Ó. f. II: 10); *tekenyü* V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10); *tekenyübe* K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9)

testvér(eim, -ek, -em, je, jével) *tezsvír* fn T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 24); *tezsvíreim* Zs-né (78), Óriszentpéter (Ó. f. II: 9); *tezsvírök* V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10); *tezsvírēm* Kisrákos (Ó. f. II: 4); *tezsvírgye* n. (73), Nagyrákos (Ó. f. I: 6); *tezsvírgyē* K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11); O-né (70), Pankasz (Ó. f. II: 10); *tezsvírgyive* K-né (76), Kisrákos (Ó. f. II: 7)

tóka ua. fn 'kerített vízgyűjtő gödör a háznál' Óriszentpéter (Csiszár, 21)

topor ua. 'ácsszerszámfajta' Órség (Laky, 20)

totyorog ua. ige 'a szemet kereső tyúk hangot ad' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 56)

(el)tökösül(t) *etőkösüt* ik + ige 'megromlott (pl. a mag a földben)' K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11)

tömösulyok :-sulykot *tömösulku* fn uő. (uo.)

tud(nak, -nánk) *tunnak* ige V-né (54), Óriszentpéter (Ó. f. II: 9); *tunnák* O-né (46), Pankasz (Ó. f. II: 10)

tutul ua. ige '1. a bika, 2. a kutya hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 56); 'a kutya hosszan, elnyújtva vonít' M. (52), Szatta (Ó. f. I: 1)

tükrös ua.? fn 'népművészeti minta'? Vas (Forrás XI, 2: 93)

tüskésdisznó *tüskizsdisznu* fn. 'sün' Mn (52), Szatta (Ó. f. I: 26)

túzugrás ua.? fn 'Szent Iván napi, június 24-i népszokás, szerelmi varázslási alkalom' Vas (Forrás XI, 2: 95)

tyúk(ok,-juk) *tik* fn Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 46)? *tikok* K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9); *tiktyok* V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)

tyúkász *tikász* fn Vas (Forrás XI, 2: 92)

uborka: *uborkát buborka* fn S-né (71), Velemér (Ó. f. I: 3);
buborkát K-né (76), Kistrákos (Ó. f. II: 7)
udvarol(tam) udvarutam ige M. (52), Szatta (Ó. f. I: 1)
ügy (volt) uv vót hsz + ige B-né (74), Szaknyér (Ó.f.I: 22)
ugye ugyi hsz V-né (54), Óriszentpéter (Ó. f. II: 9)
újj(at) ujjat mn (fn) Bajánsenye? (Nyr. 107: 198)
utána utánna hsz. uo.
üldögel *üldögel* ige Órség (NytudÉrt. 40: 370)

(el)vág(ott) *evágott* ige 'elvert (a jég)' T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 24)

vakarcs ua. fn 'kis kenyér' O-né (46), Pankasz (Ó.f.II: 10)

valag(ára) valagára fn 'fenekére' Mn (52), Szatta (Ó.f.I: 26)

válik : váltam *váluttam* ige K-né (70), Szaknyér (Ó.f.II: 11)

vargánya : *vargányát vërgányát* fn H-né (40), Szaknyér (Ó. f. I: 14)

varjú vari fn uó (Ó. f. II: 11); M. (51), Kistrákos (Ó. f. II:7)

varrás varás fn N. (73), Nagyrákos (Ó. f. I: 6)

véka : *vékákat vékákát* fn 'szakajtószerű, de nagyobb kosárféléség(eket)' Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 18); *véka* K-né (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11); M-né (50), Kistrákos (Ó. f. II: 7); V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10)

vele vellë hsz S. (69), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 11)

vendég(h)jók) vendég(h)juk fn 'vendég(h)vók, vőfélyek' M-né (50), Kistrákos (Ó. f. II: 7); *vendik(h)juk* M. (51), Kistrákos (Ó. f. II: 4) Vö. **hí, vőfély**

vercsog vërcsog ige 'a haragos ember hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

veréb vereb fn Órség (NytudÉrt. 40: 370)

vidra ua. fn 'kosárvessző' K-né (49), Kistrákos (Ó. f. II: 7)

vidrakosár ua. fn 'fűzfavesszőből font kosár' D-né (73), Szalafő--Papszer (Ó. f. I: 20)

villa : *villával vellá* fn 'szálas takarmány rakására szolgáló eszköz' K-nél (70), Szaknyér (Ó. f. II: 11); *vellávë* H-né (40), Szaknyér (Ó. f. I: 15)

vinni vünnyi in T-né (65), Farkasfa (Ó. f. I: 24)

virrasztani verrasztani in Órség (Csiszár, 26)

virrasztó(ba) verrasztóba fn 'halottsiratáskor' uo. (39)

(be)visz(ik, -szük) : vittek *bevüszik* ige V. (62), Velemér (Ó. f. I: 10); *vüszik* K-né (70), Szaknyér (Ó. f. I: 9); *vüszük*

Cs. (67), Szaknyér (Ő. f. I: 14); V-né (54), Óriszentpéter (Ő. f. II: 9); *vüttek* B-né (68), Szatta (Ő. f. II: 1)

vízfolyás viszfolás fn U-né (60), Szaknyér (Ő. f. I: 5)

vőfély vőfél fn 'a vendégeket lakodalomra hívó és a lakodalmat irányító férfi' M. (51), Kisrákos (Ő. f. II: 4) Vö. *vendég-híjő*

völgy(e) vőgyő fn 'genny' H-né (40), Szaknyér (Ő. f. II: 11)

vöröshagyma : *vöröshagymát vöröshajmát* fn B-né (79), Nagyrákos (Ő. f. I: 8)

zacskó acsku fn K-né (70), Szaknyér (Ő. f. II: 11)

zúg zugg ige 'a szúnyog repülés közben hangot ad' S-né (57), Szalafő--Papszer (Ő. f. I: 12)

zuhan(t) zuhant ige Bajánsenye? (Nyr. 107: 198)

zsalu salu fn H. (68), Ispánk (Ő. f. II:8)

zsibb zsib, zsibb fn 'mocsár, vizenyős, mélyen fekvő terület' a Bajánsenyétől Farkasfáig húzható vonal mentén (VEAB Ért. 1982, II: 173)

zsinatol zsinatul ige 'az állat az emberéhez hasonló módon hangot hallat' Óriszentpéter (Jelentkezünk 39--40: 54)

zsombor zsompor fn 'fületlen kosár' O-né (70), Pankasz (Ő. f. II: 10)

zsúp(ot) zsuppot fn 'tetőfedő szalmát' uő. (uo.)

MOLNÁR ZOLTÁN

T A R T A L O M

T a n u l m á n y o k , c i k k e k

S. Á.: Előszó	3
NYIRKOS ISTVÁN: Csúry Bálint emlékezete	5
BENKŐ LORÁND: Megnyitó a Csúry Bálint emlékülésen	9
SZABÓ T. ATTILA levele	13
BALASSA IVÁN: A nyelvjárási és néprajzi kutatás kapcsolata Csúrynél és azóta	15
KÁLMÁN BÉLA: A magyar nyelvöldrajzi kutatások százunkban	27
VÉGH JÓZSEF: A nyelvjárási anyaggyűjtésről	37
SEBESTYÉN ÁRPÁD: A szociolingvisztika elemei Csúry Bálint népnyelvkutató iskolájában	47
IMRE SAMU: Zárószó	67
SEBESTYÉN ÁRPÁD: Szabó T. Attila a Kossuth Egyetem díszdoktora	71
SZABÓ T. ATTILA: Életutamról, munkásságomról	81
SEBESTYÉN ÁRPÁD: Végső út a Házsongárdba	87
KÁVÁSSY SÁNDOR: Szláv nevek a szatmári nemesség 1809. évi összeírásában	95
BALOGH LÁSZLÓ: A szamoszegi földrajzi nevek szláv eredetű rétegeiről	105
BALOGH LÁSZLÓ: <i>Glyzka ~ Gilicka ~ Gelice ~ Gilisztás</i>	113
BACHÁT LÁSZLÓ: A vallásos hitvilág szavai a szitkozódásokban	121
DANKÓ IMRE: <i>Balavál</i>	129

I s m e r t e t é s e k , b í r á l a t o k

Egy új kiadványsorozatról: <i>Linguistica - Series A - Studia et Dissertationes</i> (Ism. SEBESTYÉN ÁRPÁD)	133
<i>Kontra Miklós</i> szerk.: Beszélt nyelvi tanulmányok (Ism. SEBESTYÉN ÁRPÁD)	134
<i>Gósy Mária</i> : Beszédészlelés (Ism. SEBESTYÉN ÁRPÁD)	136
<i>Balogh Lajos -- Kontra Miklós</i> szerk.: Élőnyelvi tanulmányok (Ism. SEBESTYÉN ÁRPÁD)	138
<i>Szabó József</i> : A nagykoványi nyelvjárás (Ism. SEBESTYÉN ÁRPÁD)	142
<i>Gáspár Simon Antal</i> : Az én szülőföldem, a bukovinai Istensegíts (Ism. SEBESTYÉN ÁRPÁD)	146

Nagy Jenő: Néprajzi és nyelvjárási tanulmányok (Ism. A. MOLNÁR FERENC)	148
Kálnási Árpád: A mátészalkai járás földrajzi nevei (Ism. SZABÓ JÓZSEF)	153
Könyv a finn helynevekről. <i>Eero Kiviniemi: Perustietoa paikannimistä</i> (Ism. HOFFMANN ISTVÁN)	157
Nyirkos István: Az inetimologikus mássalhangzók a magyarban (Ism. JAKAB LÁSZLÓ)	165
P.M. Lizanec, K.I. Horváth, G.Sz. Tokár: Bevezetés a nyelvtudományba (Ism. SALAMON ÁGNES)	168
A.V. Szuperanszkaja: Mi a toponimika? (Ism. CSIGE KATALIN)	173

N y e l v j á r á s i a d a t o k

ZILAHY LAJOS: Dobozi nyelvjárási szövegek	177
MOLNÁR ZOLTÁN: Órségi szójegyzék	187

